

UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA KATTA SINIF O'QUVCHILARINING AXLOQIY TARBIYASI VA XULQ MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH

Yaqubova Dinora Bahodirovna

Urganch davlat universiteti mustaqil tadqiqotchi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7357482>

Annotatsiya. Axloqiy tarbiya insoniyat taraqqiyotining butun yo'li davomida qo'yilgan muammolardan biridir. Har qanday davr ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy rivojlanishning o'ziga xos vazifalariga muvofiq, axloqiy tarbiya va xulq-atvor madaniyatini shakllantirish zarurligini taqozo etadi. Farzandlar ota-onalarining faxri. Ular haqida hamma narsa yoqimli va qimmatlidir. Ammo ular har doim ham bolaning jozibadorligi nafaqat tashqi ko'rinishida, asosiysi o'sib borayotgan bolaning o'zini oilada va jamoat joylarida o'zini qanday tutishi, uning xulq-atvori - yuz ifodalari, imo-ishoralari haqida har doim ham o'ylamagan.

Kalit so'zlar: axloqiy tarbiya, shaxs, xulq-atvor, ong, axloq, munosabat.

ПРАВСТВЕННОЕ ВОСПИТАНИЕ И ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРЫ ПОВЕДЕНИЯ СТАРШИХ СТУДЕНТОВ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ

Аннотация. Нравственное воспитание является одной из проблем, поставленных на всем пути развития человечества. В соответствии со специфическими задачами социально-экономического и культурного развития любая эпоха требует формирования нравственного воспитания и культуры поведения. Дети – гордость родителей. Все в них прекрасно и ценно. Но не всегда думали, что привлекательность ребенка не только во внешности, главное, как ведет себя растущий ребенок в семье и в общественных местах, его поведение - мимика, жесты.

Ключевые слова: нравственное воспитание, личность, поведение, сознание, этика, отношение.

MORAL EDUCATION AND FORMATION OF A CULTURE OF BEHAVIOR OF SENIOR STUDENTS IN COMPREHENSIVE SCHOOLS

Abstract. Moral education is one of the challenges of human development. Each period requires the formation of a culture of moral education and behavior in accordance with the specific tasks of socio-economic and cultural development. Children are the pride of their parents. Everything about them is lovely and precious. But they did not always think about the attractiveness of the child only in appearance, and most importantly, how the growing child behaves in the family and in public places, his behavior - facial expressions, gestures.

Keywords: moral education, personality, behavior, consciousness, ethics, attitude.

Axloqiy tarbiya jarayoni - bu pedagogik faoliyatning samaradorligi va sifatiga, bola shaxsini axloqiy tarbiyalashning to'g'ri darajasiga erishishga qaratilgan tarbiyachi va jamoa o'rtasidagi izchil o'zaro munosabatlar majmuidir.

Axloq - shaxs tarbiyasiga kompleks yondashuvning ajralmas qismidir. Rus pedagogi I.F.Xarlamovning fikricha, "axloqni shakllantirish axloqiy me'yorlar, qoidalar va talablarni insonning xulq-atvori haqidagi bilim, ko'nikma va odatlarga aylantirish va ularga qat'iy rioya qilishdan boshqa narsa emas".

Axloqiy tarbiya - bu maktab yoshidagi bolalarda odob-axloq g'oyalari va tamoyillariga muvofiq yuksak ong, axloqiy tuyg'ular va xulq-atvorni shakllantirishning maqsadli jarayonidir.

Adabiyot tahlili. Axloqiy tarbiyaning asosiy vazifasi maktab yoshidagi o'quvchilarini zamonaviy turmush tarziga mos keladigan axloqiy ongini, barqaror axloqiy xulq-atvor va axloqiy tuyg'ularni shakllantirish, har bir shaxsning faol hayotiy pozitsiyasini, o'z xatti-harakatlarida rahbarlik qilish odatini shakllantirishdan iborat.

Pedagogika axloqiy tarbiya sohasida axloqiy ong va axloqiy xulq kabi pedagogik tushunchalarni ajratadi. Insonning shaxsiy tajribasi orqali singan, tarixan shakllangan va doimiy yangilanib turadigan bilimlar tizimi inson ongining mazmunini tashkil etadi. Ongning o'ziga xos xususiyatlaridan biri uning o'z nomi bilan atrofdagi olam (ong) haqidagi bilimlar majmuasi sifatida berilgan. Bilimsiz ong bo'lmaydi. "Ongning mavjudligi va u uchun biror narsaning mavjudligi bilimdir" [1].

Ijtimoiy tajriba jamoat axloqiy ongida o'z aksini topadi: axloqiy g'oyalar, nazariyalar, tushunchalar kishilarning faoliyat va muloqot jarayonida rivojlanadigan real munosabatlarini aks ettiradi. E'tiqod - axloqiy ong shakllanishining eng yuqori darajasi. Ular shaxsning harakatlari, harakatlarining tartibga soluvchisiga aylanadi. Shaxsning axloqiy barqarorligi ularga bog'liq. Ishontirish axloqiy tushunchalar tizimini kuchli o'zlashtirish, axloqiy tuyg'ularni rivojlantirish, xatti-harakatlar va munosabatlar tajribasini umumlashtirish bilan tavsiflanadi.

Axloqiy g'oyalar va tushunchalarni o'zlashtirishda ijtimoiy muhit an'anaviy qadriyatlar bilan bog'liq uzoq va murakkab jarayondir.

Bolalar axloqiy tushunchalarni o'zlashtirishdan, birinchi navbatda, taqdimot darajasida uning mazmunini to'liq o'zlashtirishgacha bo'lgan uzoq yo'lni bosib o'tadilar.

Tajribaning kengayishi, bilimlarning to'planishi, bir tomondan, katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning axloqiy g'oyalarini yanada chuqurlashtirish va farqlashga olib keladi, boshqa tomondan, ularni umumiy axloqiy tushunchalarga (do'stlik haqida, mexroqibat, insoniylik hislatlarini rivojlanish taraqqiyoti) yaqinlashtirishga olib keladi. Kattalarni hurmat qilish haqida va hokazo. Rivojlanayotgan axloqiy g'oyalar bolalarning xulq-atvorida, ularning boshqalarga munosabatida tartibga soluvchi rol o'ynay boshlaydi[2].

Bola ongida axloqiy hayotning ba'zi bir hodisasining tasviri nafaqat ushbu voqea sodir bo'lgan davrda paydo bo'lishi mumkin. Bola o'z do'stining bir paytlar kuzatgan u yoki bu harakatini qayta yaratishi, yana "ko'rishi" mumkin. Bundan tashqari, u muayyan vaziyatlarda o'z harakatini tasavvur qila oladi. Bunday holda, vakolatlar qo'llaniladi. Spirkinning fikriga ko'ra, tasavvurlarda "ong birinchi marta o'zining bevosita manbasidan ajralib chiqadi va nisbatan mustaqil sub'ektiv hodisa sifatida mavjud bo'la boshlaydi"[3].

Bolalarning axloqiy ongi va xulq-atvori birlikda shakllanadi - bu pedagogikaning asosiy tamoyilidir. Bolalarda kattalar va tengdoshlar bilan munosabatlarda yangi xususiyatlar paydo bo'ladi. Bolalar kattalar bilan mazmunli muloqotga faol qiziqish bildiradilar. Voyaga yetgan odamning obro'si, uning qadr-qimmatini xulq-atvorda jiddiy ro'l o'ynashda davom etmoqda. Mustaqillik va xulq-atvorni anglashning o'sishi o'rganilgan axloqiy me'yorlar bo'yicha harakatlarda rahbarlik qilish qobiliyatini rivojlantirishga olib keladi.

Kattaroq maktabgacha yoshdagi bolaning harakatlarini belgilay boshlaydigan ichki "axloqiy hokimiyatlar" paydo bo'ladi. Bolalar o'z tengdoshlari bilan turli xil faoliyatda faol muloqot qilish istagini namoyon etadilar, buning natijasida "bolalar jamiyati" shakllanadi. Bu jamoaviy munosabatlarni rivojlantirish uchun muayyan shart-sharoitlarni yaratadi. Tengdoshlar bilan mazmunli muloqot katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolaning shaxsini to'laonli shakllantirishda muhim omil bo'ladi.

Kollektiv faoliyatda (o'yin, ish, muloqot) 6-7 yoshli bolalar jamoaviy rejalashtirish ko'nikmalarini egallaydilar, o'z harakatlarini muvofiqlashtirishni, nizolarni adolatli hal qilishni va umumiy natijalarga erishishni o'rganadilar. Bularning barchasi axloqiy tajribani to'plashga yordam beradi. Katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarni axloqiy tarbiyalashda o'yin va mehnat faoliyati bilan bir qatorda ta'lim faoliyati muhim ro'l o'ynaydi. Darsda ular tarbiyaviy xulq-atvor qoidalarini o'zlashtiradilar, ularda maqsadlilik, mas'uliyat, irodalilik fazilatlarini shakllanadi.

Makarenko bolalarni axloq nazariyasi bilan qurollantirish kerak, deb hisoblab, katta ahamiyat berdi. Shu bilan birga, u to'g'ri xulq-atvor odatini tarbiyalash ongni tarbiyalashdan ko'ra ancha qiyin ekanligini ta'kidladi [4].

Axloqiy xulq-atvorni tarbiyalash - axloqiy xatti-harakatlar va axloqiy odatlarni shakllantirish. Harakat insonning atrofidagi voqelikka munosabatini tavsiflaydi.

Axloqiy xatti-harakatlarni uyg'otish uchun tegishli shart-sharoitlarni yaratish, o'quvchilar hayotini ma'lum bir tarzda tashkil etish kerak. Axloqiy odat - axloqiy ishlarni bajarishga bo'lgan ehtiyoj. Odatlar yotoqxon qoidalariga, xulq-atvor madaniyatiga, tartib-intizomga asoslangan bo'lsa, oddiy bo'lishi mumkin va o'quvchida muayyan ahamiyatga ega bo'lgan faoliyatni amalga oshirishga ehtiyoj va tayyorlikni yuzaga keltirganda murakkab bo'lishi mumkin.

Odatning muvaffaqiyatli shakllanishi uchun bolalarni harakatga undaydigan motivlar ularning ko'z o'ngida muhim bo'lishi, bolalar o'rtasida harakatlarni bajarishga munosabat hissiy jihatdan ijobiy bo'lishi va agar kerak bo'lsa, bolalar natijalarga erishish uchun ma'lum iroda harakatlarini ko'rsatishga qodir.

Axloqiy tarbiya faqat umuminsoniy axloq me'yorlariga mos keladigan, bolaning butun hayotini ularning yoshi va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etuvchi pedagogik jarayon sifatida samarali amalga oshiriladi. Yaxlit jarayonning natijasi bu uning ongi, axloqiy tuyg'ulari, vijdoni, axloqiy irodasi, ko'nikmalari, odatlari, ijtimoiy qimmatli xulq-atvorining birligida axloqiy jihatdan yaxlit shaxsni shakllantirishdir.

Axloqiy tarbiyaning asosiy asosiy kategoriyasi, B.T.Lixachevning fikricha, axloqiy tuyg'u tushunchasi - doimiy hissiy hissiyot, tajriba, haqiqiy axloqiy munosabatlar va o'zaro ta'sirlar. Axloqiy me'yorlar faqat bolaning hissiy o'zlashtirilishi tufayli sub'ektiv axloqqa aylanadi.

Tadqiqot materiallari va usullari

Axloqiy tuyg'uni asosiy tamoyil sifatida baholash axloqiy ongni e'tiborsiz qoldirishni anglatmaydi. Axloqiy ongni rivojlantirish axloqiy tamoyillarni, me'yorlarni bilishni va shu bilan birga jamiyatdagi axloqiy mavqeini, axloqiy holatini, his-tuyg'ularini, axloqiy ongning his-tuyg'ularini doimiy ravishda anglash va tushunishni o'z ichiga oladi - bolaning axloqiy ongini aks ettirishning faol jarayoni.

Axloqiy ongni rivojlantirishning sub'ektiv harakatlantiruvchi kuchi axloqiy tafakkur - axloqiy faktlarni, munosabatlarni, vaziyatlarni doimiy ravishda to'plash va tushunish jarayoni, ularni tahlil qilish, baholash, axloqiy qarorlar qabul qilish, mas'uliyatli tanlovdir.

Axloqiy tuyg'ular, ong va tafakkur axloqiy irodaning namoyon bo'lishining asosi va rag'batidir. Axloqiy iroda va dunyoga samarali amaliy munosabatdan tashqarida shaxsning haqiqiy axloqi yo'q. Shaxsning axloqiy xulq-atvori quyidagi ketma-ketlikka ega: hayotiy vaziyat - tajriba - vaziyat va motivlarni tushunish - tanlov va qaror - rag'batlantirish - ish.

Bolalar ko'pincha vaziyatni chuqur tushunishga moyil emaslar, bu ularni tasodifiy qarorlar qabul qilishga olib keladi. Xulq-atvorni tanlash ular tomonidan olomon psixologiyasi, tasodifiy tashqi ta'sirlar, ommaviy sevimli mashg'ulotlar, impulsiv rag'batlantirishlar ta'siri ostida amalga oshiriladi. Motivlarning beqarorligi vaziyatga hamroh bo'lgan his-tuyg'ular harakatining kuchi bilan belgilanadi, masalan, qo'rquv, bu bolani ongli ravishda tanlash va ixtiyoriy harakatni amalga oshirish imkoniyatidan mahrum qiladi. Bolalarda erkin axloqiy irodani tarbiyalashning ma'nosi - ularni o'z-o'zini nazorat qilishga o'rgatish, ichki erkinlikka erishishga yordam berish, axloqiy tuyg'u va e'tiqodga mos ravishda bukilmadan harakat qilish qat'iyati, odamlar bilan munosabatlarda axloqiy me'yorlarni o'rnatishdir.

Shaxsning axloqi axloqiy tamoyillarga ongli ravishda amal qilishda va axloqiy xulq-atvorning odatiy shakllarida namoyon bo'ladi. Ta'lim bolaga ichki mazmunli, shartli dunyoqarash, axloqiy tuyg'u va xulq-atvor ongiga, o'zini o'zi boshqarishga, o'zini o'zi boshqarishga va o'zini o'zi boshqarishga yordam beradi. Ushbu sayohat davomida bola o'z xatti-harakatlarini boshqarishning turli darajalarida bo'ladi.

Boshlang'ich daraja, deyarli ichki nazoratsiz, xatti-harakatlarning ongsiz impulslar va tashqi ta'sirlarga bog'liqligi bilan tavsiflanadi. Asta-sekin psixikaning hissiy ongsiz sohasi orqali odatlar va xatti-harakatlarning odatiy shakllari shakllanadi. Rivojlanishning ushbu darajasida odatlar, odatiy harakatlarni kuchaytirish tufayli xatti-harakatlar ustidan qandaydir o'zini o'zi nazorat qilish imkoniyati mavjud. Odatiy xulq-atvor asosida, maqsadli pedagogik ta'sir ta'sirida bolada axloqiy tafakkur rivojlanadi.

U bilan birgalikda va uning yordami bilan axloqiy tuyg'ular asosida ong va iroda, axloq, halollik, rostgo'ylik, adolat, mehnatsevarlik, intizom, kollektivizm shakllanadi. Shaxsning bu xossalari va fazilatlarini ijtimoiy munosabatlar tizimida bolaning dunyo bilan faol o'zaro ta'siri natijasida yuzaga keladigan ruhiy o'zgarishlarni ifodalaydi. Ular bola tomonidan ushbu munosabatlarda doimiy ravishda namoyon bo'ladi, ular xarakter xususiyatlari, shaxsiy xususiyatlar, odatlar va odatiy xatti-harakatlar shakllarida tan olinadi, mustahkamlanadi.

Axloqiy xulq-atvorning eng yuqori darajasi - bu ongli ravishda o'zini tuta bilish, qat'iylikni saqlash, axloqiy e'tiqodlarga sodiqlik, ayniqsa inqiroz va ekstremal vaziyatlarda. Bolalar uchun bunday holatlar hayot jarayonida doimo paydo bo'ladi.

Shaxsning axloqiy shakllanishining mohiyati bolaning tashqi va ichki qarama-qarshiliklarni yengib o'tishidir.

Nafs va burch, ezgulik va yovuzlik, mehr va shafqatsizlik, muhabbat va nafrat, haqiqat va yolg'on, xudbinlik va kollektivizm o'rtasidagi axloqiy tanlovlarning cheksiz oqimida xarakter xususiyatlari va axloqiy fazilatlar shakllanadi.

Axloqiy tarbiya axloqiy me'yorlarni yodlash va xulq-atvor odatlarini o'ylamasdan rivojlantirish emas. Bu munosabatlar, o'zaro ta'sirlar, faoliyat, muloqot va qarama-qarshiliklarni bartaraf etishning faol hayotiy jarayoni.

Bu doimiy va tizimli qarorlar, axloqiy me'yorlar foydasiga ixtiyoriy harakatlarni tanlash, o'zini o'zi belgilash va ularga muvofiq o'zini o'zi boshqarish jarayonidir.

Shunday qilib, axloqiy tarbiyaning pedagogik jarayoni - bu bolalarning hayotiy qarama-qarshiliklari, muammolari, tanlovlari, ziddiyatlari va to'qnashuvlarini bartaraf etish va hal qilish uchun tashkil etishdir.

Pedagogning say-harakatlari qarama-qarshiliklarni bolalar bilan birgalikda mohirona hal qilishga va bu jarayonda ularning axloqiy tuyg'ularini, ongi, odatlari, axloqiy xulq-atvorini rivojlantirishga qaratilishi kerak.

Axloqiy tarbiya jarayonining o'ziga xosligi uning mazmuni - jamoat axloqi, har bir bolaning individual ongi va xulq-atvoriga ijtimoiy axloqiy ong normalarini joriy etish zarurati bilan ham bog'liq.

Axloqiy tarbiya jarayonining murakkabligi shundaki, uni tashkil qilish bir vaqtning o'zida bolalarning butun hayotini, ularning barcha faoliyati va munosabatlarini tashkil qiladi, ularni axloqiy ongli ravishda amalga oshirish jarayonida amalga oshiriladi va chuqurlashadi.

Axloqiy tarbiya jarayoni o'qituvchining tarbiyaviy ta'sirlarning samaradorligi haqida fikr-mulohazalariga ega bo'lganda va bu ma'lumotlarni o'z pedagogik faoliyatining har bir yangi bosqichida hisobga olgan holda samarali bo'ladi.

Pedagog bunday ma'lumotlarni faqat hayotdan, ta'lim olganlar muhitidagi munosabatlar va faoliyat amaliyotini kundalik o'rganishdan oladi. Axloqiy tarbiya jarayoniga ilmiy asoslangan munosabat bolalar faoliyatining, har qanday hayotiy munosabatlarning axloqiy tomonini ko'rish, ta'kidlash va undan samarali foydalanish qobiliyatidan iborat. Bunday holda, o'qituvchi axloqiy tarbiyani samarali boshqarish uchun haqiqiy imkoniyatga ega bo'lib, uni bolalarni tarbiyalashning yaxlit jarayonining ajralmas qismiga aylantiradi [4].

Katta maktabgacha yosh - bu xatti-harakatlar va faoliyat mexanizmlarini rivojlantirish, umuman maktabgacha yoshdagi shaxsning shakllanishidagi eng muhim bosqich.

Shunday qilib, axloqiy tarbiya va xulq-atvor madaniyatini shakllantirishning nazariy jihatlarini ko'rib chiqib, biz shunday xulosaga keldikki, shaxsning axloqiy shakllanishi muammosi juda uzoq vaqt davomida mavjud bo'lib, bu sohada ko'plab kashfiyotlar qilingan.

Natijalar va uning muhokamasi

Axloqiy tarbiya jarayonining o'ziga xos xususiyatlari va tashkil etishdagi qiyinchiliklari bor, ammo zarur psixologik va pedagogik bilimlarni o'zlashtirgan holda, kattalar bolaga ta'sir o'tkazishga va axloqiy g'oyalar va xulq-atvor madaniyatini maqsadli ravishda shakllantirishga qodir.

Zamonaviy ta'lim amaliyoti tomonidan qabul qilingan kompleks rivojlanish dasturlarini tahlil qilib, shuni xulosa qilishimiz mumkinki, "Axloqiy tarbiya" bo'limi faqat an'anaviy "Ta'lim va tarbiya dasturi"da deklarativ ravishda ajratilgan, bu yerda u "Musiqiy ta'lim" bo'limiga ham prognoz qilingan. Boshqa murakkab dasturlarda axloqiy yo'nalishning mazmuni ba'zi bo'limlarga parcha-parcha kiritilgan. Shunday qilib, masalan, "Kamalak" dasturida axloqiy madaniyatni shakllantirish vazifalari "Jamoaviy rivojlanish" va "Ijtimoiy rivojlanish" bo'limlarida hal qilingan.

"Bolalik" dasturida V.I. Loginova – "Bola odamlar va ob'ektlar dunyosida" bo'limida, xususan, "Muloqot va xulq-atvor madaniyati" blokida maktabgacha yoshdagi bolalarning xulq-atvor madaniyatini shakllantirishga e'tibor qaratilgan.

Maktabgacha yoshdagi bolaning shaxsiy madaniyati asoslarini shakllantirishning maqsad va vazifalariga yo'naltirilgan normativ hujjatlar mazmunini tahlil qilish asosida va maqsadlarni, birinchidan, zamonaviy ta'lim dasturlarida taqdim etilgan "Axloqiy madaniyat" bo'limining mazmuni bilan, ikkinchidan, maktabgacha ta'lim muassasasida o'quv jarayonini tashkil etishning haqiqiy amaliyoti bilan bog'lash (uzoq muddatli, kalendar rejani tahlil qilish), sinfda o'quv jarayonining tashkil etilishini nazorat qilish), quyidagi kamchiliklarni ajratib ko'rsatish:

- shaxsiy madaniyatning axloqiy jihati yetarlicha tuzilmagan, mazmunli ifodalangan va birlashtirilmagan;

- bolaning o'zini o'zi bilish va ijodiy o'zini o'zi anglash ehtiyojlarini ro'yobga chiqarishga qaratilgan mavzuni rivojlantiruvchi makonni loyihalash bo'yicha tavsiyalar yo'q;

- bolani maktabgacha yoshdagi bola tushinishi mumkin bo'lgan mustahkam umuminsoniy qadriyatlar bilan tanishtiradigan tarkibni tanlash tamoyillari aniqlanmagan, sub'ektiv qarashlar asosida tarkibni tasodifiy tanlash imkoniyatini istisno etmaydi.

Shunday qilib, bolalarning axloqiy madaniyatini shakllantirish bo'yicha muayyan ish tizimining dasturlari mazmunida yo'qligi bolalarning xatti-harakatlarini ongli ravishda nazorat qila olishi bilan tavsiflangan sezgir davrga olib kelishi mumkin. va ularning axloqiy tuyg'ulari boshqa motivlarga qaraganda ko'proq harakatlantiruvchi kuchga ega bo'lib, o'qituvchilar e'tiboridan chetda qolishi mumkin.

Xulosa

Bolalarda axloqiy tarbiyani shakllantirish ob'ektiv hayot sharoitlari, ta'lim va tarbiya ta'siri ostida, turli xil faoliyat jarayonida, umuminsoniy madaniyatni o'zlashtirishda sodir bo'ladi va pedagogikaning yaxlit jarayoni sifatida samarali amalga oshiriladi. Umuminsoniy axloq normalari, bolaning butun hayotini ularning yoshi va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etish. Demak, tarbiyaviy ishlar axloqiy g'oyalarni o'z ichiga olishi va turli va samarali shakllarda, mazmunli va kerakli hissiy boylik bilan olib borilishi kerak.

O'quv va o'yin faoliyatining g'oyaviy-axloqiy mazmunining boyligi, darsdan tashqari mashg'ulotlarning rang-barangligi, oiladagi turmush tarzi bolalar axloqini shakllantirishning eng muhim manbalari hisoblanadi.

O'quv oldiga qo'yilgan vazifalarni hal qilish jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalarni axloqiy tarbiyalash shakllari, mazmuni va imkoniyatlari o'rganildi.

Biz axloqiy g'oyalar va xatti-harakatlarning muvaffaqiyatli shakllanishi uchun quyidagilar zarur degan xulosaga keldik:

axloqiy tarbiyaning psixologik-pedagogik jarayon sifatidagi mohiyatini to'liq anglash;
axloqni shakllantirish "mexanizmlari"ni bilish;

xulq-atvor madaniyatini shakllantirish bo'yicha ishlarni rejalashtirish, axloqiy tarbiyaning yo'l va vositalarini ishlab chiqish va amaliyotga tadbiq eta olish;

Axloqiy tarbiyada ijobiy axloqiy tajriba hal qiluvchi ro'l o'ynaydi, bu bolalarning muloqoti va birgalikdagi faoliyati to'planishi uchun alohida ahamiyatga ega. Ammo tajriba faqat xatti-harakat yuqori maqsadlar uchun amalga oshirilganda maqsadga olib keladi.

REFERENCES

1. Bolotina L.R., Komarova T.S., Baranov S.P. Maktabgacha pedagogika: O'rta pedagogik ta'lim muassasalari talabalari uchun darslik, 2-nashr. / L.R. Bolotina, T.S. Komarova, S.P. Baranov. - M: "Akademiya" nashriyot markazi, 1997. - 240 b.
2. Bure R.S., Ostrovskaya L.F. G'qituvchi va bolalar / R.S. Bure. - M., 1997. - 143 b.
3. Gello V. Kitobni saqlashga o'rgating / V. Gello // Maktabgacha ta'lim. - 1976. - 1-son. - 11-14-betlar.
4. Erofeeva T. Maktabgacha yoshdagi bolalar tomonidan o'rtoqlar bilan xulq-atvor qoidalarini o'zlashtirish // Maktabgacha ta'lim. - 1980. - 10-son. - S. 32-35.
5. Ivanova Nutq madaniyatini tarbiyalash. // Maktabgacha ta'lim. - 1988 yil - 12-son. - B. 6-12.